

'मनोगते' कार्यक्रमे देशस्य विदेशस्य च जनैः सह स्वविचारं प्रकटयिष्यति प्रधानमन्त्री मोदी

हिमसंस्कृतवार्ताः- प्रवीण कुमारः प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी अद्य प्रातः ११ वादने अखिलभारतीयरेडियोमध्ये 'मनोगते' कार्यक्रमे देशस्य विदेशजनैः सह स्वविचारं प्रकटयिष्यति। एषः मासिकरेडियोकार्यक्रमस्य १११तमः प्रकरणः भविष्यति। मोदीमहोदयेन तृतीयवारं प्रधानमन्त्रिपदं स्वीकृत्य 'मन की बात' इत्यस्य एषः प्रथमः प्रकरणः भविष्यति। कार्यक्रमस्य प्रसारणं अखिलभारतीयरेडियो, दूरदर्शनस्य सम्पूर्णजालपुटे, अखिलभारतीयरेडियोजालस्थले, न्यूसोनएयरमोबाइल अनुप्रयोगे च भविष्यति। अखिलभारतीयरेडियो, राष्ट्रीय दूरदर्शन समाचार, पीएमओ, सूचनाप्रसारणमन्त्रालयस्य यूट्यूब इत्यादिषु च अपि अस्य साक्षात्- प्रसारणं भविष्यति। हिन्दी-प्रसारणस्य तत्क्षणमेव क्षेत्रीयभाषासु अपि कार्यक्रमस्य प्रसारणं भविष्यति।

लद्दाख-दुर्घटना - एकस्मिन् युद्धाभ्यासोपक्रमे टैकाख्ये युद्धोपकरणात्मके वाहने संजाते संकटे 5 सैनिकाः वीरगतिम् अलभन्

हिमसंस्कृतवार्ताः - कार्यालयः प्रतिनिधिः। लद्दाखक्षेत्रे एकस्मिन् युद्धाभ्यासोपक्रमे टैकाख्ये युद्धोपकरणात्मके वाहने संजाते संकटे पञ्चसैनिकाः वीरगतिम् अलभन् अभ्यासोपक्रमे आकस्मिकरूपेण आगतेन जलाप्लावेन दुर्घटनेयं जाता। यत्र टैकाखवं-वाहनं श्योक इति नद्यां पतितम् प्रकरणेऽस्मिन् शोकं प्रकटयन् रक्षामन्त्री राजनाथसिंहः उक्तवान् यत् देशवासिनः वीरसैनिकानाम् अनुकरणीयां सेवां कदापि न विस्मरिष्यन्तीति।

वायुसेनायाम् अग्रिवीर- नियुक्त्यर्थं पञ्जीकरणं, यूनः ऑनलाइन आवेदनं कर्तुं शक्नुवन्ति

हिमसंस्कृतवार्ताः - कार्यालयः प्रतिनिधिः।

भारतीयवायुसेनायां पंजाब-हरियाणा-हिमाचलप्रदेश- चण्डीगढ़- जम्मू-कश्मीर-लद्दाख इत्येतेषाम् अविवाहितानां महिला- पुरुष-अभ्यर्थीनाम् अग्रिवीर-नियुक्त्यर्थं ८ जुलाईतः २८ जुलाईपर्यन्तम् ऑनलाइन आवेदनं कर्तुं शक्यते। अम्बालानगरस्य वायुसेना-चयनकेन्द्रस्य कमाण्डिंग- अधिकारी विंग-कमाण्डर एस. वी. जी. रेड्डी अवदत् यत् पञ्जीकरणं ८ जुलाई दिनाङ्के प्रातः ११ वादनतः २८ जुलाई दिनाङ्के रात्रौ ११:०० वादनपर्यन्तं भविष्यति। सः अवदत् यत् २००४ तमस्य वर्षस्य जुलाई-मासस्य ३ दिनाङ्कात् २००८ तमस्य वर्षस्य जनवरी-मासस्य ३ दिनाङ्कपर्यन्तं जन्म प्राप्यमाणाः पुरुषाः महिलाः च अभ्यर्थिनः अस्यै नियुक्त्यै योग्याः भविष्यन्ति। निर्धारितकालान्तरे ऑनलाइन आवेदनं कृतवतः यूनाम् ऑनलाइन परीक्षा १८ अक्टूबरतः आरभ्यते। विङ्कमाण्डर एस.वी.जी.रेड्डी इत्यनेन उक्तं यत् गणितं, भौतिकशास्त्रम्, आङ्ग्लविषयान् च सहितं समुच्चयरूपेण ५० प्रतिशतम् अंकं प्राप्य आङ्ग्लविषये न्यूनातिन्यूनं ५० प्रतिशतम् अंकं प्राप्तवन्तः १२ तमे उत्तीर्णाः अभ्यर्थिनः अस्य कृते पात्राः भविष्यन्ति।

५० प्रतिशतान्कैः व्यावसायिकपाठ्यक्रमं कुर्वन्तः यूनः अभियांत्रिकीशास्त्रे त्रिवर्षीयडिप्लोमाधारकाः अपि अग्रिवीरवायुनियुक्त्यर्थं पात्राः भविष्यन्ति। विज्ञानविषयाणाम् अतिरिक्तम् अन्यविषयेषु न्यूनातिन्यूनम् ५० प्रतिशतम् अंकं प्राप्य आङ्ग्लभाषायां ५० प्रतिशतम् अंकं प्राप्तवन्तः १२ उत्तीर्णयुवकाः अपि आवेदनं कर्तुं शक्नुवन्ति इति विङ्कस्य सेनापतिः एस.वी.जी.रेड्डी इत्यनेन उक्तं यत् चयनसम्बद्धाः सर्वाः सूचनाः जालपुटे उपलभ्यन्ते। सः योग्यान् इच्छुकान् च यूनः अस्याः नियुक्त्यर्थं ऑनलाइन आवेदनं कर्तुम् आह्वानं कृतवान् अस्ति।

जनता-दल-युनाइटेड् इत्यनेन राज्यसभा सांसदः संजयः झाः राष्ट्रियकार्यकारी अध्यक्षत्वेन नियुक्तः

हिमसंस्कृतवार्ताः - कार्यालयः प्रतिनिधिः। जनता-दल-युनाइटेड् इत्यनेन अद्य राज्यसभा सांसदः तथा दलस्य नेता संजय झा वलस्य राष्ट्रियकार्यकारी अध्यक्षत्वेन नियुक्तः। अवसरेस्मिन् जदयु सांसदाः मन्त्रिणः कार्यकारिणीसदस्याः महासचिवाः, सचिवाः राज्याध्यक्षाः च उपस्थिताः आसन्, यत्र दलस्य राष्ट्रियकार्यकारीसभायां श्री झाः नियुक्तः। नियुक्तेः अनन्तरं प्रसार-तन्वैः सह संलपन् श्री झाः अवदत् यत् बिहासाज्ये आगामि-वर्षे विधानसभानिर्वाचनं मनसि निधाय दलस्य विस्तारे प्रयासः भविष्यति। पुनः एकवारं जनतादलसंयुक्तस्य सर्वकारः निर्मास्यति इति प्रतिपादयन् सः उक्तवान् यत् सद्यः एवं सम्पन्ने लोकसभानिर्वाचने एनडीए पक्षस्य प्रभावशालिनं प्रदर्शनं जनानां इच्छायाः प्रमाणम् अस्ति इति सः अवदत्। श्रीसंजयः एतदपि घोषितवान् यत् जदयु अस्मिन् वर्षे झारखण्डे विधानसभानिर्वाचने अपि प्रतिस्पर्धां करिष्यति। इदानीं जदयु वलम्

अपि बिहारस्य कृते केन्द्रसर्वकारात् विशेष-सहाय्यपुटके अयाचत्।

दलस्य राष्ट्रियकार्यकारिणी सभायाः अनन्तरं बिहारमन्त्री जदयु नेता च डॉ. अशोक चौधरी इत्यनेन उक्तंयत् बिहाराय विशेष सहाय्यपुटकस्य अभ्यर्थना जदयु इत्यस्य पुरातनी अपेक्षा अस्ति। सः एतदपि अवदत् यत् लोकसभायां राजसभायां च दलनेतारः शीघ्रमेव प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना सह मिलित्वा स्वविषयं प्रस्तोष्यन्तीति।

अमरनाथयात्रा - प्रधानमन्त्रिणा गृहमन्त्रिणा च शुभकामनाः प्रदत्ताः

हिमसंस्कृतवार्ताः - कार्यालयः प्रतिनिधिः।

पवित्र-अमरनाथयात्रायाः शुभारम्भावसरे श्रीमता मोदिना एकस्मिन् सामाजिकसंदेश-प्रसारतन्त्रवाले प्रसारिते सन्देशे तीर्थयात्रिणः वर्धापिताः, शुभाशंसिताश्च। श्रीमोदी उक्तवान् यत् बाबा-बरफानी इत्यस्य भगवतः शंकरस्य दर्शनपूजाभ्यां सन्नद्धेयं यात्रा भक्तेषु अप्रतिम-उर्जायाः संचारो विदधतीति। सः अपेक्षितवान् यत् भगवतः शंकरस्य शुभाशीवदिः समेषां भक्तानां स्वस्तिरस्त्विति। गृहमन्त्रिणा अमितशाहेन च भक्तान्प्रति शुभकामनाः प्रयच्छता उक्तं यत् श्री-अमरनाथयात्रा भारतीयसंस्कृतेः पारम्परिकताचाः निरन्तरतायाश्च शास्वतप्रतीकास्तीति। तेनोक्तं यत् प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः नेतृत्वे प्रशासनं श्रद्धालूनां सुरक्षित-सुगम-सुखदयात्रायै च प्रतिबद्धमस्तीति।

सुभाषितम्

शरदि न वर्षति गर्जति,
वर्षति वर्षासु निःस्वनो मेघः।
नीचो वदति न कुरुते,
न वदति सुजनः करोत्येव।।

भावार्थ- शरद ऋतु के बादल गरजते हैं, बरसते नहीं। वर्षा ऋतु के बादल निःशब्द (बिना गरजे) वर्षा करते रहते हैं। दुर्जन भी कहते बहुत कुछ हैं, पर करते नहीं, सज्जन कार्य करते हैं, पर कहते नहीं।

प्रतीकसाठ्ये मुम्बई

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्

जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र. पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

अमरनाथयात्रा - उभाभ्यां मार्गाभ्यां पहलगाम-बालटाल इत्येताभ्यां समारब्धा अमरनाथयात्रा

हिमसंस्कृतवार्ताः - कार्यालयः प्रतिनिधिः। हिमालयस्य उन्नतपर्वतशृङ्खलायाः कश्मीरघाट्यां, श्रीअमरनाथस्य पवित्रगुहामंदिरस्य वार्षिकतीर्थयात्रा अद्य औपचारिकरूपेण समारब्धा। द्विपञ्चाशददिनान्तं यावत् प्रचाल्यमानेयं यात्रा अस्य वर्षस्य अगस्तमासस्य एकोनत्रिंशद्दिनाङ्के श्रावणपूर्णिमायाः शुभावसरे समाप्तिं यास्यति। श्रीअमरनाथ-यात्रायाः द्वितीयः समूहः, यो हि अद्य प्रातः जम्मोः आधारशिविरात् प्रस्थितः, अद्यापराह्णे कश्मीरघाटीं प्रविष्टा। प्रथमसमूहतः त्रिसहस्राधिकैः यात्रिभिः पवित्रगुहायां भगवतः अमरनाथस्य दर्शनं विहितमिति पूर्वसूचना वर्तते। अद्य दर्शनकर्तारः अधिकांशयात्रिणः उदग्रसेवाधारिणः आसन्निति सूचनास्ति। दृढसुरक्षा-संरक्षणे प्रतिवर्षं जायमानायाः अस्याः अमरनाथयात्रायाः द्वौ मार्गौ स्तः, अनन्तनागजनपदीयः पारंपरिकः अष्टचत्वारिंशत् (48) किलोमीटर-परिमाणात्मिकः सुदीर्घश्च नूनवान-पहलगाम-मार्गः, गांदरबलजनपदीयश्च चतुर्दश किलोमीटर-परिमाणात्मिकः, लघुः परं उन्नतः बालटालमार्गः।

मलिनावशेषे वाहनानां मग्नस्य अनन्तरं सर्वकारः सचेष्टितः, एनडीआरएफ-एसडीआरएफ-नियोजितः, मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः आपत्तिवारणार्थं प्रमुखान् निर्देशान् दत्तवान्

५० संवेदनशीलस्थानेषु पूर्वसचेतानाव्यवस्था

५० संवेदनशीलस्थानेषु पूर्वसूचनाप्रणाली स्थापिता भवति, येन भूस्खलनस्य जलप्लावनस्य च विषये सूचनाः पूर्वमेव प्राप्तुं शक्यन्ते। आपदानिवारणाय सूचनाव्यवस्थायाः सुदृढीकरणाय च जिलाप्रशासनेन सह उपविभागेभ्यः २३ आईएसएटी-प्रदानं कृतम् अस्ति। पुलिसविभागाय ३७ आईएसएटी-प्रदानं कृतम् अस्ति। विभिन्नेषु पुलिसस्थानेषु ६७ वी सेट् इत्यस्य लीवर-अपि योजितः अस्ति।

आपदा निवारयितुं बृहत् निर्देशाः

१. रक्तसचेतनायाः (रेड अलर्ट) समये उपायुक्तस्य अनुमतिं विना अधिकारिणः मण्डलात् निर्गन्तुं प्रवृत्ताः न भविष्यन्ति।
२. ३० जूनपर्यन्तं उपविभागस्तरस्य नियन्त्रणकक्षाः कार्यान्विताः भवेयुः।
३. नियन्त्रणकक्षेभ्यः अन्तिमकूलपर्यन्तं सचेतनाः सहकर्तव्याः भविष्यन्ति।
४. शुष्काणां भयङ्कराणां च वृक्षाणां परिचयः, निष्कासनं च कर्तव्यं भविष्यति।
५. लोकनिर्माणविभागेन अस्थायीसेतुनां उपलब्धतां सुनिश्चितं कर्तव्यम्।
६. जलजनितरोगाणां प्रकोपं निवारयितुं जलशक्तिविभागेन सुरक्षितं पेयजलं प्रदातव्यम्।
७. विद्युतापूर्तिः न बाधितव्या। मानसूनात् पूर्वं आवश्यकपुनर्स्थापनं सुनिश्चितं कुर्वन्तु।
८. हानिसमाचारार्थं ऑनलाइन पटलम् आरब्धम्।

श्रीखण्ड एवं मणिमहेशयात्रायै निर्देशाः एवं व्यवस्थाः

१. यात्रिकाणां जनानां च पञ्जीकरणं आवश्यकम् अस्ति।
२. केवलं शारीरिकरूपेण स्वस्थजनाः एव यात्रायां प्रेषिताः भवेयुः।
३. यात्रामार्गे प्रभावी संचारजालं स्थापनीयम्।
४. मार्गे चिकित्सापरीक्षायै पर्याप्तसुविधाः स्थापनीयाः।
५. यात्रामार्गे प्रमुखस्थानेषु दिशासूचकचिह्नानि भविष्यन्ति।
६. किं कर्तव्यं किं न कर्तव्यमिति व्यवस्था।
७. यात्रायां मद्यस्य प्रयोगं निवारयितुं निरीक्षणम्।
८. सम्मर्दं न्यूनीकर्तुं प्रभावी प्रबन्धनम्।
९. आवश्यकतानुसारं SDRF तथा NDRF परिनियोजनम्।

आपदाश्रयनिधिवितरणस्य निरीक्षणम्

राष्ट्रिय आपदाप्रबन्धनसूचनाप्रणाली (NDMIS) एकः ऑनलाइन-अनुप्रयोगः अस्ति। अस्य अन्तर्गतं मण्डलेभ्यः वितरितायाः राश्याः निरीक्षणार्थं योजना निर्मिता अस्ति। आपदाक्षतिं हानिं च प्रभावीरूपेण गृहीतुं तथा राज्य आपदाप्रतिक्रियाकोषः (SDRF) तथा राष्ट्रिय आपदाप्रतिक्रियाकोषः (NDRF) इत्येतयोः अन्तर्गतराज्येभ्यः आश्रयार्थं कोषवितरणस्य निरीक्षणार्थं विकसितम्।

"वर्षायाः निवारणार्थं व्यापकमार्गदर्शिकाः दत्ताः सन्ति। अस्मिन् विषये द्वे सभे कृते, गतवर्षस्य आपदां दृष्ट्वा एनडीआरएफ-नियोजनं कृतम् अस्ति। कस्यापि परिस्थितेः निवारणाय नियन्त्रणकक्षाः स्थापिताः सन्ति।"

-प्रबोध सक्सेना, मुख्यसचिवः,
हिमाचलप्रदेशः।

"वर्षायाः निवारणाय सज्जता अस्ति। न्यूनतमं प्राणहानिः सम्पत्तिक्षतिः च भवतु, आपदायां समये एव सहायतां दातुं शक्यते इति व्यापकव्यवस्था कृता अस्ति जिल्लास्तरस्य आवश्यकानि पदानि स्वीकृतानि सन्ति, सर्वेषां विभागानां कृते सचेतनाः कृताः सन्ति। येन मार्गाः, विद्युत्, जलं, आवश्यकसेवाः

च समये एव पुनः स्थापयितुं शक्यन्ते।"

डीसीराणा, विशेषसचिवः एवं निदेशकः, राज्य-आपदा-प्रबंधनम्।

विद्यालयेषु आश्रकेन्द्राणि न निर्मिताणि भविष्यन्ति

विद्यालयेषु आश्रयकेन्द्राणि न स्थापितानि भविष्यन्ति। अनेन बालशिक्षायां व्यवधानं भवति। सर्वकारीयभवनानां उपयोगः भविष्यति तथा च यत्र सर्वकारीयभवनं नास्ति तत्र आवश्यकतायाः आधारेण व्यवस्थां कर्तुं शक्यते।

आपदां निवारयितुं सजगाः भवेम- मुख्यमंत्री

हिमाचलसर्वकारः वर्षेभ्यो आपदाः निवारणाय पूर्णतया सज्जः अस्ति। शुक्रवासरे शिमलानगरे पत्रकारैः सह वदन् मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अवदत् यत् प्रतिकूलस्थितेः निवारणाय सम्बन्धितविभागेभ्यः सतर्काः भवितुं निर्देशः दत्तः अस्ति आपदाप्रबन्धनप्राधिकरणं सर्वैः विभागैः सह समन्वयेन कार्यं कुर्वन् अस्ति। गतवर्षे वर्षेभ्यो याः परिस्थितयः उत्पन्नाः, ताः दृष्ट्वा सावधानतायाः उपायाः कर्तुं निर्देशाः सन्ति। सुक्खुः उक्तवान् यत् राज्ये चिह्नितस्थानेषु पर्याप्तसङ्ख्यायां जनशक्तिः, यन्त्राणि च नियोजितानि सन्ति।

क्षेत्रकर्मचारिभ्यः अन्येभ्यः अधिकारिभ्यः अपि आपदाप्रबन्धनसम्बद्धं प्रशिक्षणं, अनुकृत-अभ्यासं च समये समये दत्तम् अस्ति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः कस्यापि प्राकृतिकविपदायाः सम्भाव्याहानानां निवारणाय पूर्णतया सज्जः अस्ति।

एतत् दृष्ट्वा विभिन्नस्तरयोः प्रभाविणः सकारात्मकानि च पदानि गृहीतानि सन्ति। आपदाप्रबन्धनस्य दृष्ट्या सर्वेषां मण्डलानां उपायुक्तैः सह निरन्तरसमागमानाम् आयोजनं कृतम् अस्ति तथा च सज्जतायाः समीक्षा अपि कृता अस्ति। मुख्यमन्त्री जनान् नद्यः, उपनद्यः च समीपं गच्छन् विशेषतया सावधानाः भवेयुः इति आग्रहं कृतवान्।

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला।

गतवर्षे हिमाचले मानसूनकाले यत् विशालं विनाशं जातम् तस्मात् सर्वकारः प्रशासनं च पाठं ज्ञातवन्तः। अस्मिन् समये शिमला, चम्बा, सिरमौरः, मण्डी तथा कुल्लू इत्यत्र पञ्चस्थानेषु राष्ट्रिय-आपदाप्रतिक्रियाबलस्य नियुक्तिः कृता अस्ति तथा च काङ्गड़ा, मण्डी, शिमला इत्यत्र त्रिषु स्थानेषु राज्यविपदाप्रतिक्रियाबलस्य नियुक्तिः कृता अस्ति। सर्वे विभागाः सतर्कतायां कृताः सन्ति, येन प्राणहानिः सम्पत्तिः च न्यूनीकर्तुं शक्यते, आवश्यकसेवाः अपि प्रभाविताः न भवन्ति।

मुख्यसचिवः प्रधानसचिवः राजस्वम् च सर्वेषां विभागानां अधिकारिभिः, मण्डलानां अधिकारिभिः च सह द्वौ गोष्ठौ कृतवन्तौ। व्यापकमार्गदर्शिकाः अपि निर्गताः सन्ति। मानसूनस्य प्रथमा वर्षा सम्पूर्ण व्यवस्थां उजागरितवती अस्ति। जलनिकासीव्यवस्था सर्वथा विफलतां प्राप्तवती। यथा यथा मार्गाः नालिकारूपेण परिणमन्ति स्म, तथैव मलिनता, जलं च गृहेषु प्रविशति स्म।

सैनिकाः कुत्र नियोजिताः सन्ति ?

१४ तमायाः एनडीआरएफ सेनापति कर्णेल बलजिन्दरसिंहस्य नेतृत्वे सम्पूर्णं राज्ये पञ्चस्थानेषु अस्य नियुक्तिः कृता अस्ति। एनडीआरएफ-मध्ये प्रायः १३०० अधिकारिणः सैनिकाः च सन्ति ये आईटीबीपी, सीआरपीएफ, बीएसएफ, असमराइफल्स् इत्येतेभ्यः सन्ति। रामपुरस्य ज्यूरीस्थाने १०० एनडीआरएफ-कर्मचारिणः नियोजिताः सन्ति।

मण्डी-नगरस्य सलापड़े तिस्रः कम्पन्यः, लाहौल-स्पीतिः किन्नौरै च पर्वतारोहणदलानि नियोजितानि भविष्यन्ति। एसडीआरएफ-इत्यस्य ३२६ पुलिसकर्मचारिणः अधिकारिणः च सन्ति, ते डीआइजी प्रेमकुमारठाकुरस्य नियन्त्रणे कार्यं कुर्वन्ति, यदा तु कमाण्डेन्ट अर्जितसेनः अस्ति। त्रयाणां डीएसपीस्तरस्य अधिकारीणां निरीक्षणं आपदानिवारणाय सज्जाः सन्ति।

हिमाचलस्य अनेकभागेषु एकसप्ताहपर्यन्तं प्रचण्डवृष्टेः सजगता, शिमलानगरे भूस्खलनेन गृहाय संकटः

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला।

हिमाचलप्रदेशस्य अनेकेषु भागेषु एकसप्ताहं यावत् प्रचण्डवृष्टिः भविष्यति इति सचेतना निर्गता अस्ति। आगामिदिनद्वये राज्यस्य अवशिष्टेषु भागेषु दक्षिणपश्चिम-मानसूनाय अग्रे गन्तुं परिस्थितयः अनुकूलाः सन्ति। ऋतुविज्ञानकेन्द्रशिमलायाः अनुसारं राज्ये ५ जुलाईपर्यन्तं वर्षा

भविष्यति। अस्मिन् काले अनेकेषु भागेषु पीत-नारङ्गवर्णीयाः अस्ति। नगरनिगमेन भवनं रिक्तं कारितम् अस्ति। तत्रैव प्रचण्डवृष्टेः सचेतना भवति। ३० जून, जुलाई १, २ च दिनेषु चतुष्पंक्तिराजमार्गस्य कन्दरायाः कार्यमपि प्रचलति इति कथ्यते। भवने भवनस्वामिना सहितं ७ भाटकस्वीकृत्य जनाः निवसन्ति स्म। स्थले एव पुलिसं नियोजितम् अस्ति।

एतेषु जनपदेषु प्रचण्डवृष्टेः सम्भावना ऋतुविज्ञानविभागस्य अनुसारं ऊना, बिलासपुरं, हमीरपुरं, कांगड़ायां, मण्डी, शिमला, सोलनं, सिरमौरः इत्यत्र च अत्यधिकवृष्टेः सम्भावना वर्तते। एकस्मिन् वा द्वयोः वा स्थानयोः अतीव प्रचण्डवृष्टिः सम्भवति। वर्षाकाले जनाः नद्यः, उपनद्यः च दूरं तिष्ठन्तु इति उपदेशः दत्तः अस्ति।

विद्यार्थिभ्यः बहुविषयकः ज्ञानम् आवश्यकम् अस्ति - उपकुलपतिः

हिमसंस्कृतवार्ता: - दरभङ्गा।

स्वकीय कार्यालयकक्षे शनिवासरे पदाधिकरिणां औपचारिक बैठकायां अध्यक्षता कुर्वन्तः संस्कृतविश्वविद्यालयस्य उपकुलपतिः प्रो. लक्ष्मी निवास पाण्डेय महोदयः उक्तवन्तः यत् नवशिक्षानीतेः आगमनात् शैक्षिकव्यवस्थायाम् व्यापकः परिवर्तनः अभवत्। अतः परिवर्त्यमाने परिवेशे अधुना विद्यार्थिभ्यः बहुविषयकः ज्ञानः दातव्यः। एतदर्थं उपकुलपतिना किञ्चित् सुझावाः अपि दत्ताः, उक्तं च यत् विभागेषु सह महाविद्यालयेषु च पठने सर्वथा गुणवत्तायुक्तं भवितव्यम्।

उक्तं विवरणं दत्त्वा जनसंपर्काधिकारी निशिकान्तेन उक्तं यत् उपकुलपतिना स्पष्टं उक्तं यत् विद्यार्थिनां संख्या वृद्धये प्रयासः निरन्तरं भवेत्, किन्तु अधुना ये छात्राः नामाङ्किताः सन्ति, तेषां संस्कृतस्य अतिरिच्य अङ्गभाषायाः अपि ज्ञानं अतीव आवश्यकम्। एतेन संस्कृतस्य पकडः अधिकं भविष्यति तथा तस्याः व्यापकता अपि वर्धिष्यति। उपकुलपतिः उक्तवान् यत् अस्मिन् सह कंप्यूटरीयशिक्षा अपि दातव्या, यतः डिजिटलीकरणस्य युगे ते अन्यछात्रेभ्यः न पृष्ठतले भविष्यन्ति। अस्मिन् सह शास्त्राणां मूलविषयाणां च अध्ययनं भविष्यति।

तेन उद्घाटितं यत् पठने माध्यमं सर्वथा संस्कृतं भविष्यति। संस्कृतसंभाषणं आवश्यकं निर्दिश्य उपकुलपतिः अग्रे उक्तवान् यत् यत्र कुत्रापि शिक्षकेषु न्यूनता अस्ति, सा दूरता भविष्यति। कर्मिणाम् अवशिष्टराशेः अपि नियमानुसारं शीघ्रं भुगतानं भविष्यति। अस्याः दिशायां प्रयासः निरन्तरः अस्ति। अस्मिन् क्रमे सः उक्तवान् यत् परीक्षा परिणामः च सर्वे समये सम्पन्नं करणीयम्। एतदर्थं तेन परीक्षा विभागं प्रति अनेके निर्देशाः अपि दत्ताः। इदानीं सम्पन्नस्य सीनेटस्य उपावेशने निर्णयेषु राजभवनस्य स्वीकृतेः प्रसन्नता व्यक्तं कृत्वा उपकुलपतिः सर्वान् पदाधिकारीन् कर्मिणः च धन्यवादं दत्त्वा उक्तवान् यत् अस्माभिः समन्वयं कृत्वा अग्रे अपि कार्यं करणीयम्।

विंशतिः - विंशतिः विश्वचषकस्य अन्तिमचक्रे भारतेन दक्षिण-अफ्रीका देशः 7 धावनांकैः पराजितः

हिमसंस्कृतवार्ता: - कामेश्वर शर्मा। विश्वचषकस्य अन्तिमचक्रे भारत देशेन दक्षिण अफ्रीका दलं 7 धावनांकैः पराजितम्।

टॉसमिति विजित्य भारत देशेन फलकक्रीडा चयनिता। भारतस्य प्रारम्भः सुदृढः नाभवत्। रोहित शर्मा 9 तथा ऋषभ पन्त 0 धावनांकानामोपरि केशव महाराजेन बाधितौ। परञ्च तदन्तरं विराट कोहली इत्यस्य कन्दुकेषु 2 षट्कयोः तथा 6 चतुष्काणां साहाय्येन 76 तथा अक्षर पटेलस्य 31 कन्दुकेषु 47 धावनांकानां साहाय्येन भारतेन 20 कन्दुचक्रेषु 176 धावनांकान् अर्जितवान्।

दक्षिण अफ्रीका पक्षतः केशव महाराज तथा नोखेया 2-2 तथा रबाडा, मार्को जानसेनः च 1-1 स्तोभं गृहीतवन्तः।

प्रत्युत्तरे दक्षिण अफ्रीका देशस्य प्रारम्भः अपि सुदृढः नाभवत्। हेन्ड्रिक्स 4 तथा मार्क्रम 4 धावनांकानामुपरि क्रमशः बुमराह तथा अर्शदीप सिंह इत्येताभ्यां बाधितौ। परञ्च तदनन्तरं डी कॉक 39, स्टब्स 31 तथा हेनरी क्लासेन 52, मिलर 21 धावनांकान् अर्जितवन्तः।

भारत पक्षतः हार्दिक पाण्ड्या 3 तथा जसप्रीत बुमराहः, अर्शदीप सिंहः च 2-2 स्तोभान् गृहीतवन्तः।

विराट कोहली स्पर्धा पुरुषः तथा जसप्रीत बुमराह विश्वचषकस्य सर्वश्रेष्ठ क्रीडकः चयनितः।

अस्मदापदुद्धार-बलस्य उपस्थितौ एव संकटग्रस्तानां जनानां मनोबलम् अप्रतिमतया वरीवर्धितं भवति - गृहमन्त्री

हिमसंस्कृतवार्ता: - कार्यालयः प्रतिनिधिः।

गृहमन्त्री अमितशाहेन उक्तं यत् राष्ट्रम् आपदाप्रबन्धनक्षेत्रे सर्वोत्तमरीत्यः स्वीकुर्वदस्ति।

तेनोक्तम् यत् एनडीआरएफ इति राष्ट्रिय-आपदुद्धार-बलम् सर्वदैव आपदायाः प्रसंगे शून्यहताहतस्य लक्ष्यं विदधाति। 'विजय' इत्याख्यस्य पर्वतारोहणाभियानस्यावसरे भाषमाणः श्रीशाहः उक्तवान् यत् साम्प्रतिके काले न केवलं भारते अपितु विश्वस्मिन् कुत्रापि आपदुद्धारस्य आवश्यकता भवति राष्ट्राणि भारतीय आपदुद्धार-बलस्य मुखापेक्षिणः भवन्ति। श्रीशाहः उक्तवान् यत् परिस्थितिः कथमपि कठिनतरा स्यात् परं यदि तत्र अस्मदापदुद्धार-बलस्य एकोऽपि सदस्यः उपस्थितोऽस्ति चेत् संकटग्रस्तानां जनानां मनोबलम् अप्रतिमतया वरीवर्धितं भवति। अवसरेऽस्मिन् केन्द्रीयगृहसचिवः अजयकुमार भल्ला एनडीआरएफइत्यस्य महानिदेशकः पीयूष-आनन्दोऽपि उपस्थितः आसीत्।

राष्ट्रिय परीक्षा-संघेन स्थगितानां निरस्तीभूतानाञ्च परीक्षाणां नूतनतिथयः घोषिताः

हिमसंस्कृतवार्ता: - कार्यालयः प्रतिनिधिः।

एन.टी.ए. इति राष्ट्रिय परीक्षा-संघेन स्थगितानां निरस्तीभूतानाञ्च परीक्षाणां नूतनतिथयः सन्ति घोषिताः। हाः प्रसारितायां अधिसूचनायां संघेन उक्तं यत् विश्वविद्यालय-अनुदानायोगस्य राष्ट्रिय पात्रता परीक्षाः अगस्तमासस्य एकाविंशतिः दिनाङ्कतः सितम्बर मासस्य चतुर्थदिनाङ्क यावत् सम्यत्स्यन्ते।

भारतीय-ऋतुविज्ञान-विभागेन प्रोक्तं यत् दक्षिण-पश्चिम-वर्षा सम्प्रति उत्तरभारतस्य कतिपय भागेषु प्रवर्धते

हिमसंस्कृतवार्ता: - कार्यालयः प्रतिनिधिः।

भारतीय-ऋतुविज्ञान-विभागेन प्रोक्तं यत् दक्षिण-पश्चिम-वर्षा सम्प्रति राजस्थान-पश्चिमी-उत्तरप्रदेश-हरियाणा-दिल्ली-मध्यप्रदेशस्य अवशिष्टभागेषु, छत्तीसगढ़, पश्चिम बंगाल, झारखण्ड, बिहारस्य कतिपय भागेषु च प्रवर्धते। विभागेनोक्तं यत् अद्य हिमाचलप्रदेश, उत्तराखण्ड, हरियाणा, चण्डीगढ़, दिल्ली, उत्तरप्रदेश, पूर्वीराजस्थान, मध्यप्रदेश, ओडिशा, कोंकण, गोवा, मध्य-महाराष्ट्रस्य कतिपयभागेषु च भूरिशः वर्षायाः सम्भावना वर्तते।

हिमाचले प्रथमवारं पतिपत्न्याः मित्राणां च सर्वकारः- राजीवबिन्दलः

हिमसंस्कृतवार्ता: - हमीरपुरम्।

भाजपादलस्य प्रदेशाध्यक्षः राजीवबिन्दलः शनिवासरे हमीरपुरे पत्रकारसम्मेलनं कुर्वन् राज्यसर्वकारं मुख्यमन्त्रीं च भृशं लक्ष्यं कृतवान्। सः अवदत् यत् मुख्यमन्त्रिणः मीडियापरामर्शकेन मानितं यत् राज्ये स्वमित्राणां सर्वकारः प्रचलति राजनैतिकलाभं प्राप्तुं तेभ्यः मन्त्रिमण्डलपदवीं दीयते, येन काङ्ग्रेसकार्यकर्तारः वञ्चिताः इति अनुभवन्ति।

सः अवदत् यत् अचिरेण अस्य विरुद्धं काङ्ग्रेसपक्षे महत् विस्फोटः भविष्यति। राज्याध्यक्षः अवदत् यत् देशे प्रथमवारं यदा कस्मिन् अपि राज्ये पतिपत्न्याः मित्राणां च सर्वकारः राजनीतिं करोति तदा एतत् भवति। पूर्वं केवलं मित्राणां लाभाय एव कार्यं क्रियते स्म, परन्तु अधुना परिवारजनाः अपि तस्मिन् समाविष्टाः भवन्ति। सः अवदत् यत् अद्य काङ्ग्रेस-जनाः द्वितीयश्रेण्याः काङ्ग्रेस-सदस्याः इव अनुभवन्ति यतोहि केवलं चयनित-कतिचन जनाः एव अस्मात् सर्वकारात् लाभं ग्रहीतुं व्यस्ताः सन्ति। अद्य राज्यसर्वकारः ३०,००० कोटिरूप्यकाणाम् ऋणं गृहीत्वा ९,००० कोटिरूप्यकाणां अपरं ऋणं ग्रहीतुं गच्छति।

देहरा अधुना अस्माकमैव बारसंघस्य कार्यक्रमे अवदत् मुख्यमंत्री

हिमसंस्कृतवार्ता: - काङ्गड़ा। मुख्यमंत्री सुखविंदरसिंहसुक्खुः देहराविधानसभाक्षेत्रे देहराबारसंघस्य कार्यक्रमे भागं स्वीकृत्य देहरातः कांग्रेसप्रत्याशिनः कमलेशठाकुर इत्यस्याः पक्षे प्रचारं कृतवान्। सः अवदत् यत् पूर्वं देहरायां 'देहरा कोऽपि नास्ति भवतः' इति घोषः उत्थाप्यते स्म किन्तु अधुना 'देहरा इदानीं अस्माकम्' इति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः देहरा-क्षेत्रस्य विकासे कोऽपि शिलाखण्डः अपरिवर्तितः न त्यक्ष्यति। राज्यसर्वकारः अत्र ६५० कोटिरूप्यकाणां व्ययेन अन्ताराष्ट्रीयस्तरस्याः जन्तुशालायाः निर्माणं कर्तुं गच्छति, यस्य निर्माणकार्यं प्रारम्भम् अस्ति। इयं जन्तुशाला काङ्गड़ामण्डलस्य मानचित्रे नूतनपर्यटनकेन्द्ररूपेण उद्भवति, यस्मिन् पर्यटकाः विश्वस्तरीयसुविधाः अपि च सफारी- अनुभवं प्राप्तुं शक्नुवन्ति। सः अवदत् यत् देहरा- विधानसभाक्षेत्रस्य बनखण्ड्यां जन्तुशालायाः निर्माणस्य उद्देश्यं पर्यटनस्य प्रचारः अस्ति, येन पर्यटकाः कतिपयदिनानि अत्र स्थातुं शक्नुवन्ति, अत्रत्यानां पर्यटनक्षेत्राणाम् आनन्दं च लब्धुं शक्नुवन्ति। एतेन सह राज्यसर्वकारः पौंग-जलबन्धे साहसिकक्रियाकलापानां प्रचारार्थं अपि बहु धनं व्ययति। सः अवदत् यत् यदि क्षेत्रे पर्यटनं वर्धते तर्हि स्थानीययुवभ्यः जीविकाः स्वरोजगारस्य च अवसराः प्राप्यन्ते, आर्थिकसमृद्धिः च भविष्यति। सः अवदत् यत् देहरायाः भाग्यस्य उदयः उद्यतः अस्ति। मुख्यमंत्री सुक्खुः अवदत् यत् देहरायां पुलिसाधीक्षकस्य कार्यालयः अधीक्षण-अभियन्ता लोकनिर्माणम् (एसई, पीडब्ल्यूडी) कार्यालयः च उद्घाटितं भविष्यति, यत् मन्त्रिमण्डले अनुमोदितं जातम्। राज्यसर्वकारः देहरायाम् अधिकाः बहवः सर्वकारीयकार्यालयाः उद्घाटयितुं विचारयति, येषां घोषणा निर्वाचनानन्तरं भविष्यति। आगामिसमये सर्वैः खण्डैः सह चर्चा कृत्वा देहरा-नगरस्य विकास- प्रतिरूपस्य निर्णयः भविष्यति। सः अवदत् यत् वर्तमानसर्वकारस्य प्रयत्नात् देहरानगरस्य केन्द्रीयविश्वविद्यालयस्य निर्माणकार्यमपि आरम्भम् अस्ति, यदा तु पूर्वसर्वकारेषु वर्षाणि यावत् वननिष्कासनं न क्रियते स्म। मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् देशस्य इतिहासे प्रथमवारं स्वतन्त्रविधायकाः विधानसभायाः बहिः त्यागपत्रं स्वीकर्तुं प्रदर्शनं कृतवन्तः। सः अवदत् यत् यदि होशियारसिंहः देहरा-विकासाय विरोधे उपविष्टः स्यात् तर्हि श्रेयस्करं स्यात्, परन्तु व्यक्तिगतहितात् सः देहरा-क्षेत्रस्य जनानां भावनानां व्यापारं कृत्वा भाजपा- राजनैतिक- विपण्यां स्वं विक्रीतवान्। सः अवदत् यत् भाजपायाः प्रभावेन त्रयः अपि स्वतन्त्राः विधायकाः स्वविधायकान् त्यक्तवन्तः, यत् भाजपायाः निष्ठावान्कार्यकर्तृभ्यः अपि न रोचते। होशियारसिंहः देहरा-नगरस्य जनान् वक्तव्यः यत् यदि तेन विपक्षे उपवेष्टव्यम् आसीत् तर्हि पुनः किमर्थं निर्वाचनं करोति। यदा सः स्वतन्त्रः आसीत् तदा अपि सः भाजपया सह उपवेष्टुं शक्नोति स्म, परन्तु भाजपायाः प्रभावेन स्वतन्त्रविधायकाः उपनिर्वाचनं जनसमूहे आरोपितवन्तः। अतः जनसमूहः स्वतन्त्रविधायकान् पाठं पाठयिष्यति। मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः उक्तवान् यत् एतानि त्रीणि उपनिर्वाचनानि प्रामाणिकता- अनिष्टयोः युद्धं लोकतन्त्रस्य सुदृढीकरणस्य च युद्धम् अस्ति। सः अवदत् यत् विधानसभायां काङ्ग्रेसविधायकानां संख्या ३८ अस्ति इति कारणतः काङ्ग्रेससर्वकाराय कोऽपि संकटः नास्ति। काङ्ग्रेससर्वकारः कार्यकालं सम्पन्नं करिष्यति, सम्पूर्णे राज्ये विकासस्य नूतनाः अभिलेखाः स्थापिताः भविष्यन्ति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः आर्थिकसम्पदां वर्धयितुं सर्वप्रयत्नः करोति, यस्य कृते पर्यटनेन सह हरित ऊर्जायाः शोषणं प्रवर्धयति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारेण ऊनामण्डले ३२ मेगावाट सौर ऊर्जायाः सद्दुपयोगः आरम्भः अस्ति, अघलोरे १० मेगावाट सौर-ऊर्जा- परियोजनायाः आधारशिला अपि स्थापिता अस्ति। एतानि सर्वाणि पदानि राज्यस्य आत्मनिर्भरीकरणस्य दिशि क्रियन्ते।

॥ श्रीरामायणकथा ॥

उत्तरकाण्डम् (अष्टविंशः सर्गः) बालिसुग्रीवयोः जन्मवृत्तान्तकथनम्

हिमसंस्कृतवार्ता, प्रदीपः

pradipnath997@gmail.com

परेद्यवि रघुनन्दनः रामः तद् विवरणं श्रुत्वा पुनः ऋषिम् अगस्त्यम् अब्रवीत् हे ब्रह्मन्! ऋक्षराड् नाम बालिसुग्रीवयोः पिता किन्तु तयोः माता का त्वया न परिकीर्तिता। एतद्विषयं श्रोतुं मम अत्यन्तं कौतूहलं विद्यते। कृपया तद्विषये मां ब्रूहि। राघवेण एवमुक्तः सः महर्षिः अगस्त्यः अब्रवीत् हे राम! एतां कथां यथापूर्वं

समासतः शृणु। मेरुनाम स्वर्णमयः गिरिश्रेष्ठः अस्ति। तस्य मध्यमं यत् शृङ्गं विद्यते तस्मिन् शतयोजना रम्या दिव्या सभा यस्यां देवः चतुर्मुखः सदा आस्ते। एकदा तत्र योगाभ्यासं कुर्वतः तस्य ब्रह्मदेवस्य नेत्राभ्यां अश्रु भूमौ अपतत्। लोककर्तृणा ब्रह्मणा तद् भूमौ निक्षिप्तमात्रं तस्मिन् अश्रुकणे वानरः समभवत्। वानरस्य उत्पन्नमात्रं महात्मा ब्रह्मदेवः तं समाश्वास्य अब्रवीत् वत्स! सुरैरध्युषितं सुविस्तीर्णं शैलं पश्या। तस्मिन् रम्ये गिरिवरे त्वं बहुमूलफलदिकं भुक्त्वा ममान्तिकचरः नित्यं भव। कञ्चित् कालम् इह स्थित्वा ततः तव श्रेयः भविष्यति। ब्रह्मणा एवमुक्तः सः वानरपुङ्गवः ब्रह्मदेवस्य पादौ शिरसा प्रणम्य तं देवम् अब्रवीत् हे देव! यथा त्वम् आज्ञापयसि तथा अहं तव शासने स्थितोऽस्मि। एवमुक्त्वा हृष्टमनाः सः ततः शीघ्रं फलपुष्पयुक्तं वनम् अगच्छत्। तत्र गत्वा सः मुख्यानि मधूनि चिन्वन् मुख्यानि च अनेकशः पुष्पाणि चिन्वन् दिने दिने खादित्वा सायङ्काले मुख्यानि फलानि पुष्पाणि च गृहीत्वा ब्रह्मणः अन्तिकम् आगत्य तस्य पादमूले निवेदयति स्म। एवं गिरिं पर्यटतः तस्य बहुः कालः गतः। ततः एकदा सः वानरश्रेष्ठः ऋक्षराट् तृष्णया पीडितः उत्तरं मेरुशिखरं गतः। तत्र सः नानाविहगसंघुष्टं जलपूर्णं सरोवरं दृष्ट्वा अत्यन्तं प्रसन्नः अभवत्। सः तत्र सरोवरतटे स्थित्वा तस्मिन् सरोवरजले आत्मनः वक्त्रच्छायाम् अपश्यत्। तद्दृष्ट्वा कोऽयं मम महान् रिपुः अस्मिन् अन्तर्जले वसति इति विचिन्त्य कुपितः भूत्वा अब्रवीत् एषः तु माम् नियतम् अवमन्यते। अहम् एतस्य दुष्टभावस्य गृहं प्रविशामि। एवं विचिन्त्य वानरचपलात् सः वानरसत्तमः आप्लुत्य तस्मिन् हृदे अपतत्। ततः सः पुनः उत्प्लुत्य तस्माद् हृदात् उत्थितः अभवत्। तस्मिन् क्षणे हि सः वानरः स्त्रीत्वं प्राप्नोत्। सा नारी मनोजरूपा लावण्यललिता विस्तीर्णजघना मुग्धसस्मितवक्त्रा पीनस्तनतटा हृदतीरे ऋजुयष्टिलता यथा शोभते स्म। त्रैलोक्यसुन्दरी सर्वचित्तप्रमाथिनी पद्मरहिता लक्ष्मीव चन्द्रज्योत्स्ना इव निर्मला रूपवती सा नारी सर्वाः दिशः द्योतयति स्म। एतस्मिन्नन्तरे सुरनायकः देवेन्द्रः ब्रह्मणः पादौ उपास्य तेन मार्गेण गच्छति स्म। तस्यामेव वेलायाम् आदित्योऽपि परिभ्रमन् तत्र उपस्थितः अभवत् यत्र सा तनुमध्यमा त्रैलोक्यसुन्दरी विराजते स्म।

पुष्पमाला (गजरा)

पुष्पमालायाः प्रयोगे भारते सर्वत्र दृश्यते। देवपूजायाम्, अभ्यागतानां स्वगतार्थं, पुष्परचना, इत्यत्र सर्वत्र पुष्पाणि उपयुज्यन्ते। भारतीया महिलाः केशरचनायां पुष्पाणि धारयन्ति। मराठी, हिन्दीभाषायां च 'गजरा' इति संज्ञा वर्तते। किमर्थं 'गजरा' केशेषु धारणीयः? केवलं सौन्दर्यवर्धनार्थं वा स्वास्थ्येन सह कथं सम्बन्धः? अवश्यं पठन्तु- 'गजरा' महिलानां स्वास्थ्यस्य पालनं करोति। 'गजरा' शब्दोच्चारणेऽपि सुखदः ध्वन्यते। षोडश शृङ्गारेषु 'गजरा' अन्तर्भवति। कर्नाटकस्य, गोवानगरस्य ९०% महिलाः अद्यापि प्रतिदिनं 'गजरा' धारयन्ति।

'गजरा'- सौन्दर्यं वर्धयति' इति सम्बन्धः सुप्रसिद्धः। सम्प्रति तीव्रः ग्रीष्मकालः प्रचलति। प्रकृतौ तु यदि दृश्यते तर्हि मोगरा, चंपक, बकुली च प्रफुल्लिताः। प्रकृतिः अस्माकं चिन्तां करोति। किं भवन्तः अवगच्छन्ति यत् एतानि सुगन्धिततमानि पुष्पाणि ग्रीष्मकालस्य कृते एव निर्मिताः सन्ति? आयुर्वेदानुसारं एतानि सर्वाणि पुष्पाणि शीतगुणानि सन्ति। अतः अस्माभिः तस्य उपयोगः तापस्य तीव्रताम् न्यूनीकर्तुं करणीयम्। सरलं समाधानं ध्वनितुं शक्यते। केशेषु केशानां मन्दगन्धः दिवसं यावत् नवीनं, प्रफुल्लितं करोति। मनः शान्तयति। अवश्यं न केवलं ग्रीष्मकाले, अपि तु प्रत्येकं ऋतौ स्त्रियः तस्मिन् समये आगच्छन्ति पुष्पाणि भोक्तुं अर्हन्ति। स्त्रीशरीरं मुख्यतया उष्णप्रकृतिं मन्यते। भ्रूद्वयस्य मध्ये स्थितस्य 'पिट्यूटरी ग्रन्थि' इत्यस्य वशे स्त्रीशरीरे विविधाः सावाः भवन्ति। स्त्रियाः स्वास्थ्यं तस्मिन् एव निर्भरं भवति। 'गजरा' अथवा पुष्पगन्धः यदा वयं नासिकाद्वारा निःश्वासयामः तदा शिरसि पित्तं शान्तं करोति, ग्रन्थिषु सम्यक् कार्यं कर्तुम् अपि साहाय्यं करोति फलतः महिलानां स्वास्थ्ये सन्तुलनं स्थापयितुं साहाय्यं करोति। मानसिकरोगेषु पुष्पाणां महत्त्वम् अतीव भवति। महिलानां मासिकधर्मस्य कारणेन यदि हार्मोन असंतुलनं भवति तर्हि गजरा निश्चितरूपेण लाभप्रदः भवति। विदेशीय बाख चिकित्सा, गन्ध चिकित्सा किम्। पुष्पाधारिताः उपायः एव सन्ति। पाश्चात्यजनानाम् इव सुगन्धचिकित्सां प्राप्तुं बहु धनं किमर्थं दातव्यं परन्तु भारतीयपद्धत्या 'गजरा' धारणस्य उपायः सुलभः सुन्दरः सुरक्षितः च।

-सुधा साठ्ये मुंबई।